

SUSANNAH CAHALANOVÁ

MOZOG V PLAMENŇOCH

MÔJ
MESIAC
ŠIALENSTVA

Skutočný príbeh

MOZOG V PLAMENŮCH

MŮJ
MESIAC ŠIALENSTVA

SUSANNAH CAHALANOVÁ
MOZOG
V PLAMENŮCH

MŮJ
MESIAC ŠIALENSTVA

FORTUNA

Original title: Susannah Cahalan: BRAIN ON FIRE
Copyright © 2012 by Susannah Cahalan
Originally published by Free Press, a Division of Simon & Schuster, Inc.
Cover image © ISIFA/Gettyimages Creative RM/
Cover design © PdeR®

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2013
Translation © Róbert Hrebíček, 2013

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri v edícii Fortuna Litera.

www.fortunalibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Martina Korbová
Zodpovedná redaktorka Anna Kališková

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat', ukladať
do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom,
či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou, alebo inými
prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-206-5

Venujem ľuďom bez akejkoľvek diagnózy.

OBSAH

Autorkina poznámka	IX
Predhovor	XI

PRVÁ ČASŤ: ŠIALENSTVO

1. kapitola	Strach z ploštíc	3
2. kapitola	Dievča v čiernej čipkovanej podprsienke	10
3. kapitola	Carota	14
4. kapitola	Zápasník	21
5. kapitola	Studené ruže	25
6. kapitola	Najhľadanejší v Amerike	28
7. kapitola	Znova na cestách	32
8. kapitola	Mimotelový zážitok	41
9. kapitola	Na pokraji šialenstva	44
10. kapitola	Zmiešané epizódy	52
11. kapitola	Keppra	55
12. kapitola	Lesť	62
13. kapitola	Budha	66
14. kapitola	Pátranie a záchvat	71

DRUHÁ ČASŤ: HODINY

15. kapitola	Capgrasov syndróm	77
16. kapitola	Pozáchvatová zúrivosť	82
17. kapitola	Disociatívna porucha identity	85
18. kapitola	Mimoriadne správy	88
19. kapitola	Veľký muž	93
20. kapitola	Vyhliadky	97
21. kapitola	Prerušovaná smrť	102
22. kapitola	Nádherný neporiadok	107
23. kapitola	Doktor Najjar	114

VIII MOZOG V PLAMEŇOCH

24. kapitola	IVIG	117
25. kapitola	Záchvat modrého diabla	122
26. kapitola	Hodiny	128
27. kapitola	Mozgová biopsia	135
28. kapitola	Tieňový boxer	143
29. kapitola	Dalmauova choroba	146
30. kapitola	Rebarbora	152
31. kapitola	Veľké odhalenie	156
32. kapitola	Deväťdesiat percent	161
33. kapitola	Návrat domov	165
34. kapitola	California Dreamin'	169

TRETIA ČASŤ: HĽADANIE STRATENÉHO ČASU

35. kapitola	Videozáznam	175
36. kapitola	Plyšové zvieratka	176
37. kapitola	Zbesilosť v srdci	180
38. kapitola	Priatelia	184
39. kapitola	V normálnych medziach	189
40. kapitola	Umbrella	194
41. kapitola	Chronológia	197
42. kapitola	Nekonečný žart	202
43. kapitola	NMDA	207
44. kapitola	Čiastočný návrat	210
45. kapitola	Základy novinárstva	214
46. kapitola	Prednáška	218
47. kapitola	Exorcista	221
48. kapitola	Pocit viny	229
49. kapitola	Z miestneho chlapca hrdina	236
50. kapitola	Extatický emotikon	238
51. kapitola	Riziko úteku?	242
52. kapitola	Madame X	246
53. kapitola	Dáma v purpurovom	249

Poznámky	251
Podakovanie	263

AUTORKINA POZNÁMKA

To, že človek zabúda, sa nikdy nedokázalo – vieme iba to, že keď si na niektoré veci chceme spomenúť, nepodari sa nám to.

FRIEDRICH NIETZSCHE

Vzhľadom na charakter mojej choroby a jej vplyv na mozog si vybavujem iba zlomok udalostí, ktoré sa prihodili v mesiacoch, keď sa odohrával tento príbeh. Spomínam si aj na krátke, no živé halucinácie. Toto obdobie v mojej mysli do značnej miery zostáva nevyplnené alebo zahmlené. Keďže z telesného hľadiska nie som schopná rozpamätať sa naň, cieľom tohto projektu je pochopiť to, o čo som prišla.

Pri hľadaní stratenej minulosti mi nesmierne pomohli novinárske zručnosti. Urobila som stovky rozhovorov s lekármi, so zdravotnými sestrami, s priateľmi i členmi rodiny. Preštudovala som tisíce strán zdravotných záznamov, otcov denník, nemocničný zápisník, prostredníctvom ktorého komunikovali moji rozvedení rodičia, a videozáznam, na ktorom ma počas pobytu v nemocnici zachytili kamery. Spomienkami, dojmami a záznamom z konzultácií som zaplnila množstvo zápisníkov. Niektoré mená a typické charakteristiky som zmenila, no inak uvádzam iba fakty – akúsi kombináciu pamätí a reportáže.

Pripúšťam, že som nespoľahlivý zdroj informácií. Fakty som intenzívne overovala, no v danom období som nebola pri vedomí, ktoré ma definuje ako človeka. Navyše mám prirodzenú tendenciu skresľovať skutočnosti – veď ide o môj život.

V hĺbke tohto príbehu sa teda skrýva starý novinársky problém, ibaže je asi stokrát vypuklejší. V istých veciach sa určite mylím, nie-

X AUTORKINA POZNÁMKA

ktoré záhady nikdy nevyriešim a mnohé okamihy zostanú navždy zabudnuté a nezapísané.

V úsilí zlepíť a pochopiť fragmenty minulosti som sa teda pustila do akéhosi novinárskeho skúmania svojich najhlbších zákutí – osobnosti, pamäti a totožnosti.

PREDHovor

Obklopujú ma iba tma a ticho.
„Mám otvorené oči? Haló!“

Neviem zistiť, či pohybujem ústami, alebo je pri mne niekto, kto by ma mohol počuť. V tme nič nevidím. Žmurknem, potom ešte dva razy. Zviera mi žalúdok a mám zlú predtuchu. Rozlišujem teda aspoň niečo. Myšlienky premieňam na slová iba pomaly, akoby som sa vynárala z hrnca plného melasy. Otázky sa formujú slovo za slovom: Kde som? Prečo ma svrbí koža pod vlasmi? Kde sú všetci? Postupne sa zjavuje okolitý svet – akoby som hľadela cez štrbinu, ktorá sa pomaly rozširuje. Z temnoty pozvoľna vystupujú predmety a nadobúdajú čoraz ostrejšie obrysy. Po chvíli ich rozpoznam: televízor, záves, posteľ.

Viem, že odtiaľto okamžite musím odísť. Prudko sa predkloním, no čosi ma zastaví. Nahmatám hrubú sieťovinovú vestu, ktorá ma v oblasti pása púta k posteli ako – ako sa to len povie? – kazajka. Je spojená s dvoma studenými kovovými držadlami. Zovriem ich, aby som sa vytiahla nahor. Do hrude sa mi však opäť zarezú remene. Povolia iba o niekoľko centimetrov. Vpravo zbadám zatvorené okno s výhľadom na ulicu. Vidím autá, žlté autá. Taxíky. Som v New Yorku, doma.

Prv než pocit úľavy celkom odznie, všimnem si, že na mňa uprene hľadí akási dáma v purpurovom.

„Pomoc!“ zvolám. Nezmení výraz tváre, akoby som nepovedala vôbec nič. Znova sa zapriem do remeňov.

„Nerobte to,“ povie mi nežne s dôverne známym jamajským prízvukom.

„Sybil?“ Nemôže to však byť ona, žena, ktorá na mňa dohliadala, keď som bola malá. Prečo by mi dnes znovu vstupovala do života... „Sybil? Kde som?“

XII PREDHOVOR

„V nemocnici. Upokojte sa.“ Nie je to Sybil.

„Bolí to.“

Dáma v purpurovom podíde ku mne. Keď sa predkloní, aby odopla remene – najskôr pravý, potom ľavý –, prsami sa mi dotkne tváre. Len čo mi vyslobodí ruky, inštinktívne zdvihnem pravú, aby som si poškrabala kožu pod vlasmi. Namiesto nich však narazím na bavlnenú čiapku. V hneve ju prudko strhnem a oboma rukami si prehmatám hlavu. Objavím rady káblikov. Jeden vytrhnem – koža ma zaštípe – a podržím ho pred očami: je ružový. Na zápästí mám oranžový plastový náramok. Prižmúrim oči, aby som lepšie zaostrila na slová. Po chvíli zbadám veľké písmená: RIZIKO ÚTEKU.

PRVÁ ČASŤ
ŠIALENSTVO

V hlave som pocítila čudný bzukot krídel.

VIRGINIA WOOLFOVÁ: *Denník spisovateľky:*
Úryvky z Denníka Virginie Woolfovej

1. KAPITOLA

STRACH Z PLOŠTÍC

Všetko sa možno začalo vtedy, keď ma uštipla ploštica, ktorá vôbec neexistovala.

Jedného rána som sa prebudila a na veľkej modrofialovej žile ľavej ruky som si všimla dve červené bodky. Práve sa začal rok 2009 a New York zachvátil strach z ploštíc – zamorili kancelárie, predajne odevov, kiná, lavičky v parkoch. Zvyčajne sa takýmito vecami netrápim, už dve noci za sebou sa mi však snívalo o plošticiach dlhých ako prst. Moje obavy boli opodstatnené, no hoci som garsónku dôkladne prezrela, nenašla som ani jedinú plošticu alebo dôkaz jej prítomnosti. Výnimkou boli iba dve ranky po uštipnutí. O pomoc som požiadala deratizátora, prepracovaného Hispánca, čo prehľadal celý byt, nadvihol rozkladaciu pohovku a baterkou osvetlil miesta, ktoré mi nikdy predtým nenapadlo vyčistiť. Vyhľásil, že v garsónke nie sú nijaké ploštice. Neverila som mu, a tak som ho požiadala, aby prišiel ešte raz a byt postriekal. Navrhol, aby som chvíľu počkala a nevyhadzovala astronomickú sumu za odstránenie zamorenia, ktoré vraj existuje iba v mojej mysli. Slúži mu to ku cti. Vyvíjala som však naňho tlak, lebo som bola presvedčená, že byt, posteľ a *telo* mi zaplavili ploštice. Napokon sľúbil, že sa vráti a garsónku deratizuje.

Pred kolegami som sa usilovala zatajiť čoraz väčší nepokoj. Nikto by predsa nechcel mať nič spoločné s človekom, ktorému zamorili byt ploštice.

Keď som teda na druhý deň prišla do práce, nenútene som kráčala redakciou denníka *New York Post* k svojmu boxu. Ranky po uštipnutí som si starostlivo skryla a snažila som sa pôsobiť prirodzene, normálne. Niežebý slovo normálny v *Poste* znamenalo veľa.

Hoci sa náš denník preslávil posadnutosťou všetkým novým, sú takmer rovnako staré ako celá krajina. Roku 1801 ich založil Alexander Hamilton a vychádzajú najdlhšie zo všetkých nepretržite vydávaných novín v USA. Počas prvého storočia svojej existencie podporovali abolicionizmus a prispeli k zriadeniu Central Parku. Dnes je redakcia priestranná, no dusná. Vynímajú sa v nej rady otvorených boxov a množstvo kartotečných skríň so zabudnutými dokumentmi, do ktorých už desaťročia nikto nenazrel. Steny zdobia hodiny, čo nejdú, mŕtve kvety, ktoré ktosi zavesil hore nohami, aby vyschli, fotografia opice jazdiacej na borderskej kólii a veľký penový prst s nápisom *Six Flags*. Všetko sú to spomienkové predmety z miest, kam poslali reportérov. Počítače zastarali a kopírovacie stroje veľkosťou pripomínajú malé poníky. Z nevelkej miestnosti, ktorá kedysi slúžila ako fajčiarsky salónik, sa stal sklad. Ošúchaná tabuľa na dverách upozorňuje, že fajčiaren je zrušená. Akoby hrozilo, že si niekto príde zafajčiť priamo medzi monitory a videozariadenia. Takto už sedem rokov – odkedy som sem ako sedemnásťročná prišla na prax – vyzerá môj excentrický svet.

Miestnosť pulzuje aktivitou, najmä keď sa blíži uzávierka. Rozlieha sa po nej ťukanie klávesníc, krik redaktorov, chechot reportérov. Vyzerá to tam ako v typickej redakcii bulvárneho plátku.

„Kde je tá skurvená fotka, ku ktorej patrí táto legenda?“

„Nevedel, že je prostitútka? Ako je to možné?“

„Akú farbu mali ponožky muža, ktorý skočil z mosta?“

Redakcia pripomína bar, v ktorom sa nepodáva alkohol. Hemžia sa v nej ľudia posadnutí správami a nadopovaní adrenalínom. Takéto typy nájdete iba v *Poste*: najgeniálnejších autorov titulkov v odvetví, ostrieľaných a agresívnych lovcov exkluzívnych správ, vorkoholikov, ktorí patria k osobnostiam typu A a vyznačujú sa chameleónskou schopnosťou spriatelieť sa takmer s každým – alebo si ho popudiť proti sebe. Väčšinu dní však v miestnosti vládne pokoj. Všetci totiž mlčky čítajú súdne dokumenty, záznamy rozhovorov či noviny. Často, napríklad aj dnes, je v redakcii ticho ako v hrobe.

Aby som sa hneď zrána pustila do práce, vykročím k svojmu stolu. Kľúčujem pomedzi rady boxov označených zelenými manhattanskými tabuľami: Liberty Street, Nassau Street, Pine Street, Wil-

liam Street. Sú to spomienky na časy, keď *Post* sídlil v historickej štvrti South Street Seaport a tieto ulice ho obklopovali. Potichu vkĺznem do svojho boxu a posadím sa. Hneď vedľa pracuje Angela, moja najbližšia priateľka v denníku. Nervózne sa na ňu usmejem a spýtam sa: „Vieš niečo o rankách po uštipnutí plošticou?“ Dúfam, že otázka sa v mlkvej miestnosti priveľmi neozýva.

Predtým som často žartovala, že ak niekedy budem mať dcéru, chcela by som, aby bola ako Angela. Hoci je odo mňa staršia iba o niekoľko rokov, v mnohých ohľadoch sa pre mňa stala hrdinkou redakcie. Zoznámila som sa s ňou pred tromi rokmi. Táto skromná mladá žena z Queensu prešla do *Postu* z jedného malého týždenníka. Pod tlakom, čo na ňu pôsobil vo veľkomestskom tabloide, však vyzrela na jednu z najtalentovanejších reportérok. Chrlila jednu skvelú reportáž za druhou. V piatok neskoro večer by ste ju zvyčajne našli za počítačom – na rozdelenej obrazovke by písala štyri reportáže naraz. Jednoducho som ju musela obdivovať. A teraz som potrebovala jej radu.

Keď začula obávané slovo *ploštica*, okamžite si posunula stoličku ďalej odo mňa. „Nevrav, že ich máš aj ty,“ povedala so šibalským úsmevom. Ukázala som jej ruku, no skôr ako som sa dostala k strastiplnému príbehu, zazvonil telefón.

„Si pripravená?“ Bol to Steve, nový šéfredaktor nedeľného vydania, do ktorého som prispievala aj ja. Do tejto funkcie ho vymenovali napriek tomu, že iba nedávno oslávil tridsaťpäť rokov. Hoci ku mne pristupoval priateľsky, naháňal mi strach. Každý utorok všetci reportéri predstavovali svoje návrhy do nedeľného vydania. Keď som začula Stevov hlas, uvedomila som si, že na dnešnú poradu som si nič nepripravila. Podľahla som panike. Zvyčajne som prišla aspoň s tromi premyslenými nápadmi. Neboli vždy skvelé, no zakaždým som niečo navrhla. Teraz som nemala v rukáve vôbec nič, nebola som schopná blufovať ani päť minút. Ako som čosi také mohla dopustiť? Na poradu sa nedalo zabudnúť, bol to týždenný rituál, na ktorý sme sa všetci starostlivo pripravovali, dokonca aj počas dovolenky.

Plošnice mi celkom vypadli z hlavy. Vstala som a vytreštila som oči na Angelu. Nahovárala som si, že keď vojdem do Stevovej kancelárie, všetko bude v poriadku.

Nervózne som kráčala po „Pine Street“ za šéfredaktorom. Sadla som si vedľa Paula, redaktora nedeľných správ a blízkeho priateľa, ktorý ma školil od druhého ročníka vysokej školy. Kývla som naňho, no nepozrela som mu do očí. Popravila som si doškriabané okuliare so širokým rámom, aké nosila Diane Keatonová vo filme *Annie Hallová*. Jeden priateľ a publicista ich raz opísal ako formu antikoncepcie: „Ak si ich nasadíš, nikto sa s tebou nevyspí.“

Chvíľu sme mlčky sedeli. Prítomnosť ostrieľaného redaktora, ktorého som dôverne poznala, ma trochu upokojila. Vlasy mu predčasne zbeleli a slovo *kurva* používal rovnako často ako predložky. Pripomínal staršiu generáciu novinárov a ako redaktor bol vskutku geniálny.

Zoznámil nás jeden rodinný priateľ. Keď som chodila do druhého ročníka vysokej školy, Paul si v lete preveril moje reportérske schopnosti. Potom som niekoľko rokov sledovala aktuálne udalosti a poskytovala informácie reportérovi, ktorý písal samotné reportáže. Napokon ma Paul poveril prvou veľkou úlohou – napísať článok o hýrení na mužskom internáte Newyorskej univerzity. Keď som sa vrátila s reportážou a fotografiami, na ktorých hrám pivný pingpong (loptička má skončiť v pohári piva na druhom konci stola), ocenil moju odvahu. Hoci škandalózný článok nikdy nevyšiel, Paul mi prideloval ďalšie reportáže a roku 2008 som začala pracovať na plný úväzok. Ako som teraz celkom nepripravená sedela v Stevovej kancelárii, cítila som sa ako začiatočníčka, nehodná Paulovej dôvery a obdivu.

Ticho sa prehlbovalo, až som napokon zdvihla zrak. Steve a Paul na mňa v očakávaní uprene hľadeli. Začala som rozprávať v nádeji, že na niečo prídem. „Na jednom blogu som čítala zaujímavý príbeh...“ vyšlo zo mňa. Zúfalo som sa usilovala pozliepať kúsok rodiačich sa nápadov.

„To nestačí,“ prerušil ma Steve. „Musíš prinášať zaujímavejšie návrhy, dobre? A nech sa ti už nestane, že neprídeš s ničím.“ Paul, červený v tvári, iba prikývol. Odkedy som začala pracovať v stredoškolských novinách, v žurnalistike mi prvý raz niečo nevyšlo. Ako som odchádzala z porady, bola som zo seba zúrивá. Nevedela som pochopiť, prečo som prejavila takú neschopnosť.

„Si v poriadku?“ spýtala sa ma Angela, keď som sa vrátila k stolu.

„Áno, len sa mi nedarí v práci. O nič nejde,“ žartovala som s vážnou tvárou.

Priateľka sa zasmiala, pričom odhalila šarmantne zakrivené rezáky. „No tak, Susannah. Čo sa stalo? Neber to vážne. Si profička.“

„Ďakujem, Ang,“ povedala som a odpila som si z vlažnej kávy. „Dnes sa mi jednoducho nedarí.“

Večer som kráčala západne od News Corp. Building na Šiestej avenue a cez Times Square, hemžiace sa turistami, a pokračovala som k bytu v Hell's Kitchen. Rozmýšľala som nad pohromami, ktoré sa na mňa v ten deň zosypali. Akoby som si chcela vyskúšať život typického newyorského spisovateľa, prenajala som si stiesnenú garsónku a spávala som na rozkladacej pohovke. Z desivo tichého bytu som mala výhľad na dvor, čo patrilo niekoľkým nájomným domom. Často ma neprebudili policajné sirény či hrmot smetiarskych áut, ale sused, ktorý vyšiel na balkón a začal hrať na akordeóne.

Hoci ma deratizátor ubezpečil, že sa nemusím ničoho obávať, ešte stále som bola posadnutá štípancami. Pripravovala som byt na postrek a celú noc som vyhadzovala veci, v ktorých by sa mohli skrývať ploštice. Medzi odpadkami skončili moje milované výstrižky z *Postu*, stovky článkov, ktoré mi pripomínali bizarnosť novinárskej práce: obete a podozriví, nebezpečné slumy, väznice a nemocnice, dvanásťhodinové zmeny, počas ktorých som sa triasla od zimy v autách fotografov a čakala na príležitosť „cvaknúť“ celebrity. Vždy som si vychutnávala každú minútu. Prečo sa mi odrazu prestalo dariť?

Keď som tieto poklady hádzala do vriec na odpadky, pristavila som sa pri niektorých titulkoch. Do očí mi padla najvýznamnejšia reportáž mojej dovtedajšej kariéry – exkluzívny rozhovor s únoscom detí Michaelom Devlinom za múrmi väznice. Celoplošné médiá jeho osud intenzívne sledovali. Hoci som chodila do posledného ročníka na Washingtonovej univerzite v St. Louis, Devlin sa so mnou pozhováral dva razy. Tým sa však príbeh neskončil. Keď článok vyšiel, Devlinovi právnici šaleli. Spustili očierňovaciu kampaň proti *Postu* a žiadali súdny zákaz zverejňovať informácie o prípade. O mojich metódach sa v priamom prenose diskutovalo v miestnych i celoplošných televíziách. Spochybňovali sa etické aspekty rozhovorov